

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه فاطمیه اندوان

شهرستان خمینی شهر

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

حُسن خُلق از دیدگاه قرآن و روایات و روانشناسی

استاد راهنما:

سرکار خانم موسوی زاده

استاد داور:

سرکار آقا برقی کار

پژوهشگر:

اکرم پرنده

تیر ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه:

سپاس خدایی را که قلم را آفرید و به آن قسم خورد و آزادی و اندیشه را به انسان عطا نمود تا با نعمت عقل و امتیاز اختیار مسیر

محبت و عشق به حق تعالی را پیماید.

سپاس آنان را که در این مسیر عشق یاورانسانند و برنامه‌ی زندگی او را در جهت لقای پروردگار هدایت کردند.

حمد و سپاس آن کسانی را که برای به مقصد رساندن هر قدمی و به ثمر رساندن هر قلمی از انسان دست به دست یکدیگر می‌نهند و او

رایاری می‌کنند تا به تعالی نایل آید.

تقدیم :

"تقدیم به ساحت مقدس حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه"

تقدیم به کاملترین انسان که وجودش اقیانوس خوبی ها و فضیلت ها است؛ کسی که به حق قیام خواهد کرد و تاریخش می رزفیت را
بخشکاند و مینه فاضله ای را که آرمان همه ی انبیاء در طول تاریخ است، محقق کند.

تقدیر:

از خداوند که اولین معلم بشریت بود. از همه ی انبیاء و اولیا و ائمه که در راه احقاق حق انسان ها کوشیدند. از همه ی شهدا و علما و همه بزرگوارانی که حق و تکلیف را آموختند.

از مدیریت محترم و معاونت محترم دفتر پژوهش و اساتید کرامی خصوصاً استاد راهنمای محترم سرکار خانم موسوی زاده ، از پدر و مادر عزیزم ، همسر مهربانم که مراد کرد آوری این اثریاری فراوان دادند.

اجرشان با خانم حضرت زهرا سلام الله علیها

راهکارها

راهکارهای تحصیل خوش اخلاقی و مبارزه با بداخلاقی توجه به ارزش و آثار معنوی و مادی خوش اخلاقی و آثار نیک آن و همچنین زشتی بداخلاقی، تمرین و ممارست، مطالعه احوال انسان‌های خوش اخلاق و بداخلاق و پرورش عواطف انسانی در روایات برای خوش اخلاقی و خوش‌رویی آثاری همچون از بین بردن گناهان، زدودن کینه‌ها، جلب محبت خدا و مردم ذکر شده است .

لبخند زدن و داشتن چهره شاد موجب از بین رفتن مشکلات نمی شود اما به بهبود حالت و خلق کمک می کند.

بر اساس قواعد تربیت اسلامی، اولین قدم برای کسب فضایل، توبه و سپس دفع رذایل اخلاقی مهم به ویژه گناهان رفتاری در حد توان است که البته به هر درجه این مراتب طی شود به همان میزان امکان بروز حُسن خُلق از فرد مهیا می‌شود و بلکه بسیاری از این مراتب، خود حسن خلق هستند. اما به طور خاص چند سبب برای دستیابی به این صفت والا وجود دارد.

تلقین ارزش حسن خُلق به نفس: زیرا نیرومندترین انگیزه بر کسب و مواظبت حسن خُلق در این است که متذکر شرافت و ستودگی آن در نزد عقل و شرع باشد. محبت الهی: مهم‌ترین سبب خوش‌خویی، تلاش برای دستیابی به محبت الهی است که می‌تواند خوش‌خلقی را به طور نهادینه و به تبعیت از خلق خوش محمدی در انسان اخلاق‌جو نهادینه کند؛ .

حیا: زیرا روایت است که خوش خلقی و خوش رویی از آثار حیا هستند. رأفت قلبی: که ضد قسوت است، فرد را به حسن خلق دعوت می‌کند. تکرار اخلاق زیبا: تا کم کم ملکه گردند زیرا اخلاق نیکو را می‌توان با عادت و تمرین به دست آورد و تمرین و ریاضت هم جز این نیست که در آغاز کارهایی را از روی زحمت انجام دهد تا سرانجام عادی و طبیعی گردد مانند هر کار و شغل دیگر که ممارست می‌خواهد. معاشرت با اهل اخلاق زیبا: با اهل دانش، خیر، صلاح، دیانت و عفاف هم‌نشینی کند تا بر زیّ آن‌ها درآید و به اخلاق آنان متخلّق شود، و از اهل شر و فساد که مایل به دنیا و لذّات دنیايند، دوری کند، تا این که طبعش به رفتار آن‌ها علاقه و میل پیدا نکند و به هلاکت افتد

دعای متضرعانه: از صمیم قلب و با حالت نیاز به درگاه الهی تضرع کنید. توجه به سلامت جسم: زیرا غلبه‌ی اخلاط ناسالم بر بدن (طبق مبانی طب سنتی - روایی) و نیز استرس و اضطراب و ناراحتی عصبی، زمینه‌ی بدخلقی را ایجاد و فرد را از اخلاق نیک محروم می‌کنند.

منابع و مأخذ

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

- (۱) ابن بابویه، محمد، **امالی شیخ صدوق**، قم، آدینه سبز، ۱۳۷۹.
- (۲) ابن بابویه، محمد، **خصال**، ج ۱، قم، جاویدان، ۱۳۸۵.
- (۳) ابن شعبه حسن، حرانی، **تحف العقوبی**، قم، دارالحديث، ۱۳۸۳.
- (۴) افرام بستانی، فواد، **فرهنگ ابجدی**، چاپ دوم، تهران: اسلامی، ۱۳۷۶.
- (۵) انصاریان، حسین، **دیار عاشقان، تفسیر جامعه صحیفه سجادیه**، چاپ سوم: تهران، پیام آزادی، ۱۳۷۹.
- (۶) انصاریان، حسین، **زیبایی های اخلاق**، چاپ دوم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴.
- (۷) تمیمی آمدی، عبدالواحد، **شرح غررالحکم ودررالكلم**، ج ۴، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۸۸.
- (۸) تهرانی، جواد، **آئین زندگی و درس های اخلاقی اسلامی**، تهران: موسسه در راه حق، ۱۳۹۰.
- (۹) جوادی آملی، عبدالله، **تفسیر موضوعی قرآن کریم، مبادی اخلاق در قرآن**، قم، ناشر مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۹.
- (۱۰) جمیز ویلیام، دین دروان، مترجم: مهدی قائمی، قم: دارالفکر، ۱۳۸۷.
- (۱۱) شبر، عبدالله، محمد رضا جباران، **اخلاق**، قم، سنابل، ۱۳۸۳.
- (۱۲) طباطبایی، محمد حسین، **تفسیرالمیزان**، جلد ۴ و ۶، مترجم: محمد باقر، موسوی همدانی، چاپ بیست و هفتم، قم: انتشارات وابسته به جامعه مدرسین حوزه ی علمیه قم، ۱۳۸۷.

۱۳) طاهری، حبیب الله، درس هایی از اخلاق اسلامی یا آداب سیر و سلوک، دفتر انتشارات اسلامی،

قم، بی نا، ۱۳۹۱.

۱۴) فوردهایم، مقدمه ای بر روان شناسی یونگ، ترجمه مسعود میر بها، تهران، بی جا، ۱۳۸۸.

۱۵) حر عاملی، محمد، الوسائل الشیعه، ج ۲، بیروت، دارالاحیاء، ۱۴۰۲.ق.

۱۶) فلسفی، محمد تقی، گفتار فلسفی شرح و تفسیر دعای مکارم الاخلاق از صحیفه سجادیه،

چاپ اول، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱.

۱۷) قاسمی، اعظم، اخلاق اسلامی، مهدی شمس الدین، تهران: انتشارات شفق، ۱۳۹۰.

۱۸) قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۱، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۰.

۱۹) کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، مترجم: محمد رضا انصاری محلاتی، ج ۲، چاپ اول، قم: نشر

هجرت، ۱۳۹۰

۲۰) راغب اصفهانی، محمد، مفردات الفاظ قرآن، مترجم: غلام رضا، خسروی حسینی، ج ۱، چاپ

چهارم، قم: نشر مکتبه المرتضویه، ۱۳۸۷.

۲۱) دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، ج ۳، چاپ دوم، تهران، انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷،

۲۲) رشاد، علی اکبر، دانشنامه امیرالمؤمنین بر پایه قرآن حدیث و تاریخ، ج ۱۲، قم، سازمان

انتشارات و پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۷۹.

۲۳) معین، محمد، لغت نامه معین، ج ۱، چاپ هشتم، تهران: انتشارات ساحل، ۱۳۸۴.

۲۴) مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، جلد ۵، چاپ بیست و سوم، تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه،

۱۳۸۰.

۲۵) مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، ج ۳، تهران، دارالکتب اسلامیه، ۱۳۸۹.

۲۶) نراقی، محمد مهدی، جامع السعادت، ج ۱، تهران، بی نا، ۱۳۸۸.

۲۷) نوری طبرسی، حسین، مستدرک الوسائل، ج ۲، قم، مؤسسه آل البيت، ۱۳۶۰.

- ۲۸) مجلسی، محمد باقر، **بحار الانوار**، جلد ۷۱، بی چا، بیروت: انتشارات دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳.
- ۲۹) محمدی ری شهری، محمد، **میزان الحکمه**، ج ۳، مترجم: حمیدرضا شیخی، چاپ هشتم، قم، انتشارات دارالحديث، ۱۳۸۶.
- ۳۰) مرکز تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپا پاسداران باشد معاونت آموزش سازمان عقیدتی، سیاسی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، **اخلاق اسلامی**، چاپ اول ۱۳۷۶.
- ۳۱) متقی، علی، **کنز العمال**، ج ۳، چاپ دوم، قم، دارالحديث، ۱۳۷۵.
- ۳۲) مطهری، مرتضی، **داستان راستان**، چاپ دوم، قم، صدرا، ۱۳۸۲.
- ۳۳) مساجدی، ابوالفضل، **روان شناسی و دین**، تهران، بی نا، ۱۳۸۶.
- ۳۴) نعمان عسگری، محمد، **ارشاد مفید**، قم، مکتبه بصیرت، ۱۳۸۹.
- ۳۵) هویزی، عبدعلی، **تفسیر نورالثقلین**، ج ۵، بیروت، مؤسسه التاریخ العربی، ۱۳۷۹.
- ۳۶) ورام، مسعود، **مجموعه ورام (تنبيه الخواطر)**، ج ۱، تهران، چاپ علی اصغر حامد، ۱۳۷۹.
- ۳۷) توسیرکانی، محمد نبی، **اللئالی الاخبار**، ج ۲، چاپ دوم، علامه، ۱۳۷۲.
- ۳۸) قمی، عباس، **سفینه البحار**، ج ۱، فراهانی، ۱۳۶۳.
- ۳۹) مهیار رضا، **المسجد الطالب**، انتشارات اسلامی، چاپ اول، تهران: چاپ خانه لوحه، ۱۳۷۰.

مجلات:

- ۴۰) مجله، سکینه، ربیعی، اخلاق و تربیت، شماره ۱۰۰، ۱۳۸۵، ص ۵۲.
- ۴۱) مقاله دین در بهداشت روانی، ۱۳۷۶، ص ۲۲.

سایت:

- ۴۲) www.askquran.ir
- ۴۳) www.erfan.ir